



Spildevandscenter Avedøre. Foto: Københavns Amt

# Nyt land ved Køge Bugt

Guide til landskab og historie



KØBENHAVNS AMT

Store dele af de landområder som ligger ved Kalvebodløbet og i den nordlige del af Køge Bugt er nyt land, skabt af mennesker. Hvor der tidligere var lavt vand med holme og græssende køer, er der nu industri, badestrand eller natur bag diger. Indtil midten af 1800-tallet skyllede havet ind

mod Christianshavns volde, og folk på Vesterbro fik suset fra "Kalleboderne", som det hed dengang. Siden da har byudviklingen og behovet for friluftsområder lagt beslag på store arealer, hvoraf en stor del tidligere var hav og kyst. I denne folder kan man blandt andet læse om de tre største land-

indvindingsprojekter: Vestamager, Avedøre Holme og Strandparken ved Køge Bugt. Der er ikke anvist en rute eller en bestemt rækkefølge af besøgssteder, der skal følges. Forhåbentlig vil udvalget af seværdigheder give lyst og inspiration til selv at tage på opdagelse i områderne.

## Vestamager

Bag en 13 km lang dæmning ligger det store natur- og fritidsområde Vestamager eller Kalvebod Fælled. Det 25 km<sup>2</sup> store flade område er resultatet af et imponerende inddæmningsprojekt, som fandt sted under 2. verdenskrig. Ud for Amagers vestkyst var der meget lavvandet, og der lå nogle holme: Svenskeholm, Nordre Klapper og Koklapper, som kun var oversvømmet ved højvande. Det var et fint udgangspunkt for en inddæmning, der blev iværksat som beskæftigelsesprojekt. Det gav samtidig militæret mulighed for at flytte deres øvelsesterræn fra Amager Fælled til de langt større arealer på Kalvebod Fælled. Forsvaret rykkede ind i 1943 og anlagde bl.a. veje, jordhøje og kunstige søer, på den tørlagte havbund. 40 år senere rykkede militæret ud igen, og Vestamager blev åbnet for offentligheden.



Foto: Københavns Amt

Kalvebodløbet med Vestamager.

Naturen i området har ændret sig meget efter inddæmningen. Fra et næsten ørkenagtigt landskab, med indvandring af de første strandengsplanter, er området gradvis groet til med græs, høje planter, birkeskov og pilekrat. Denne ændring af naturen hænger sammen med en intensiv dræning af området. Før tilgroningen satte ind, var Vestamager kendt som et af de steder i Danmark, hvor der yngede flest ande- og vadefugle. Langt de fleste fugle forsvandt med tilgroningen, men gennem de senere år har forskellige former for naturpleje givet en mere varieret flora og et rigere fugleliv. Kreaturer og dådyr græsser på de store arealer, og vandstanden er hævet i den sydlige del af området. Trækfuglene har allerede kvitteret ved at vende tilbage i stort antal. Vestamager blev fredet i 1990. Den sydvestlige del blev udlagt som vildtreservat i 1952 og her er ingen adgang

Vestamager er endvidere del af et internationalt EU-naturbeskyttelsesområde.

## Avedøre Holme

Et sagn fortæller, at holmene ved Avedøre blev brugt som udgangspunkt for overfald på købmandsskibe på vej til eller fra København. Omkring år 1900 lå her tre større og en del mindre holme, hvor bønderne om sommeren satte deres kreaturer på græs. 1950-60'ernes vækst i Storkøbenhavn medførte et behov for industriarbejdspladser. Tidligere planer for inddæmning af det lavvandede område ved Avedøre kunne nu føres ud i livet. I 1964 blev en dæmning bygget rundt om et areal på 450 hektar. I dag har mere end 350 virksomheder adresse på Avedøre Holme. De største og mest markante i landskabet er Avedøreværket og Spildevandscenter Avedøre.

## Strandparken

Idéen om at skabe et strandområde for storbybefolkningen opstod i trediverne. Byvæksten langs Køge Bugt i tresserne satte skub i planerne, så de kunne forvandles til virkelighed. I perioden 1977-80 blev 5 millioner km<sup>3</sup> sand pumpet op fra havbunden og brugt til at skabe en 7 km lang sandstrand og klitter fra Avedøre Holme i øst til Olsbækken ved Hundige Strand i sydvest.

Der blev gravet ud til 4 havne og 6 saltvandsøer, anlagt veje og stier, bygget huse og plantet næsten 200.000 træer og buske samt 2,6 millioner hjælme. Planterne havde til opgave at holde fast på sandet, som ellers ville flyve ud i Køge Bugt med den første efterårsstorm.

I juni 1980 blev Strandparken indviet, og siden har befolkningen taget området til sig. På varme sommerdage kan livredderne tælle op til 100.000 badegæster.



Foto: Historiens Hus, Hvidovre

Hvidovre Strand 1940. Nu er idyllen begravet under Kystagerparken.

Trods den kunstige oprindelse og de mange mennesker, er der også oplevelser for den naturinteresserede. I klitterne og i områder med træer og krat har der indfundet sig mange vilde planter – også orkideer! I saltvandsøerne kan man i vinterhalvåret se mange ænder, gæs og svaner, og på de kunstige øer i Holme Sø og i Jægersø yngler strand-skader og klyder, og der er store kolonier af måger og terner.

Sommerdag i Strandparken.



Foto: Københavns Amt

**1 Amager Fælled** er i dag et meget benyttet natur- og fritidsområde. At den vestlige del engang var en kæmpe losseplads, tænker man ikke på i det daglige. I perioden 1956-73 blev vandområdet mellem den gamle kystlinie (se kortet) og Sjællandsbroen fyldt op, først med dagrenovation senere med bygningsaffald. I 1974 blev området åbnet for offentligheden og Københavns Kommune har siden foretaget en hel del landskabspleje, og bl.a. anlagt stier, en sø og tre høje. I den østlige del af fælleden ligger Ørestaden, som udover mange slags bygninger, også rummer små naturområder, som for eksempel Grønjordssøen. Amager Fælled er fredet ved kendelser i 1990 og i 1994.

**2 Store Høj** er en af de mange såkaldte skydehøje, som militæret anlagde efter flytning af øvelsesområdet fra den gamle del af Amager Fælled til Kalvebod Fælled i 1943.

**3 Naturcenter Vestamager** har skiftende udstillinger om natur og tilbyder naturvejledning for skoler og grupper – nærmere oplysning på [www.sns.dk/jaegersborg](http://www.sns.dk/jaegersborg). Der er offentlige toiletter, borde og bænke, en meget spændende naturlegeplads, samt gratis udlån af cykler i sommerhalvåret.

**4 Fugletårnene** ved reservatet giver en god mulighed for at studere mange arter af gæs, ænder og vadefugle. Reservatet dækker 400 hektar og er et af de mest fuglerige områder i Storkøbenhavn.

**5 Pinseskoven** består næsten udelukkende af birketræer, som er selvsået. Når man går her, føler man sig hensat til de lyse, svenske birkelunde. I maj kan man høre nattergalens vidtlydende sang.

**6 Valbyparken** er anlagt i perioden 1937-52 på den tidligere strandeng, Valby Fælled. Siden 1913 havde fælleden været brugt som losseplads. Ved anlægget af parken blev der oven på affaldet

lagt kloakslam, aske og muld. Under 2. verdenskrig blev mangelen på brændsel så alvorlig, så der fra 1941-42 blev givet tilladelse til, at københavnske borgere måtte søge efter koks i askelagene. Parken blev opdelt i 2.800 parceller og 3.400 personer deltog i opgravningen af koks. I dag er parken et stort rekreativt område (64 hektar) med bl.a. skovparceller, store græsarealer, frøvandhuller, kolonihaveforeninger, rosenhave, festplads og naturlegeplads.

**7 Kystagerparken** er på 25 hektar og er dannet af byggeaffald og jord, bl.a. fra udgravningerne til udvidelsen af Rigshospitalet. Opfyldningen af det lave vand ud for den gamle kystlinie fandt sted fra 1966-1980. I den nordlige ende af parken er der formet et 21 meter højt ”bjerg”, hvorfra der i klart vejr er en enestående udsigt over Kalveboderne, Amager, Københavns skyline og de store boligkvarterer i Sydvestbyen. På toppen af bjerget er der opstillet en model af solen med tilhørende planeter, der er anbragt i en korrekt afstand til solen ud fra et måleforhold på 1:1.000 millioner. En informationstavle giver nærmere oplysninger om modellen. Parken blev fredet i 1990, bl.a. for at tilgodese arealets rekreative værdier.

**8 Lodsparken** har sit navn fra resterne af den lille havn nord for parken, hvorfra Hvidovrelodserne fra 1808 til 1955 sejlede ud, når de skulle hjælpe skibe ind gennem den snævre og bugtede sejlrende til København. I løbet af 1800-tallet blev havnen også brugt af fiskere, der lejede sig ind hos egnens gårdmænd, hos lodsen eller byggede små fiskerhuse ved Kalveboderne.

**9 Avedøreværkets** karakteristiske profil med to store bygningsblokke og to høje skorstene kan ses på lang afstand. Værket producerer elektricitet til det nordiske elnet og fjernvarme til hovedstadsområdet.

**10 Vindmøllerne** på diget rundt om Avedøre Holme blev stillet op i 1992.

De ejes af NESA og Avedøre Vindkraft I/S. Den store mølle på Avedøreværket er en forsøgsmølle.

**11 Spildevandscenter Avedøre** er et af Danmarks største renselanlæg. Det renser spildevand fra 10 kommuner vest for København. Mængden af spildevand svarer til det, der kommer fra 350.000 mennesker. To tredjedele af kloakvandet kommer fra private husholdninger, og resten kommer fra industrien.

**12 På øerne i Holme Sø** findes nogle af de største fuglekolonier i hovedstadsområdet. På øerne er fuglenes æg og unger beskyttet mod hunde, ræve og mennesker. Den mest talrige ynglefugl er hættemågen med næsten 2.000 par, stormmågen yngler med ca. 400 par og den sjældne splitterne med over 50 par. I maj og juni kan det fantastiske leben i kolonierne opleves fra stierne i Strandparken – ganske tæt på øerne – uden at fuglene forstyrres.

**13 Arken – Museum for Moderne Kunst** er ikke kun et besøg værd på grund af udstillingerne, men også som bygningsværk i sig selv. Arkitekten Søren Robert Lund har skabt en bygning, som leder tanken hen på skibsformer.

**14 Store Vejleå** har sit udspring i Vestskoven og når efter 12 km sit udløb i Køge Bugt. Det lavtliggende engområde, der omgiver åen de sidste 4 km, var i Stenalderen en lavvandet fjord – en såkaldt vejle. Arkæologiske fund viser, at oldtidens jægere og fiskere holdt til her.

**A Arken – Museum for Moderne Kunst**  
Skovvej 100, 2635 Ishøj  
Tlf: 4354 0222 – [www.arken.dk](http://www.arken.dk)

**B Historiens Hus, Avedørelejren,**  
Alarmpladsen 3, 2650 Hvidovre  
Tlf: 3649 0030  
[www.historienshus.hvidovre.dk](http://www.historienshus.hvidovre.dk)

*Kroppedal – Museum for Astronomi, Nyere Tid og Arkæologi (uden for kortet)*  
Kroppedals Allé 3, 2630 Taastrup  
Tlf: 4330 3000 – [www.kroppedal.dk](http://www.kroppedal.dk)

